

กรมควบคุมมลพิษ
POLLUTION CONTROL DEPARTMENT

คู่มือปฏิบัติงานสำหรับเจ้าหน้าที่ ในการจัดการของเสียอันตรายจากชุมชน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กองจัดการกากของเสียและสารอันตราย
กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

คำนำ

คู่มือปฏิบัติงานนี้ จัดทำขึ้นเพื่อให้เจ้าหน้าที่กรมควบคุมมลพิษใช้เป็นแนวทางประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน และให้คำแนะนำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการปฏิบัติงานด้านการจัดการของเสียอันตรายจากชุมชน ตั้งแต่การเตรียมความพร้อมในภาพรวม การแยกทิ้ง การเก็บรวบรวม การเก็บกัก การขนส่ง เพื่อนำของเสียอันตรายจากชุมชนที่เกิดขึ้นในพื้นที่ไปบำบัดหรือกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยเนื้อหาในคู่มือ ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ 1. หลักการและเหตุผล 2. คำนียาม 3. ข้อเสนอแนะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการของเสียอันตรายจากชุมชน 4. หลักเกณฑ์การพิจารณาวิธีรับบำบัดหรือกำจัดของเสียอันตรายจากชุมชน

กองจัดการกากของเสียและสารอันตราย หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คู่มือปฏิบัติงานสำหรับเจ้าหน้าที่ในการจัดการของเสียอันตรายจากชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะเป็นประโยชน์สำหรับเจ้าหน้าที่ทุกคนในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาการจัดการของเสียอันตรายจากชุมชนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีระบบการจัดการที่ดีตั้งแต่คัดแยก เก็บกัก เก็บรวบรวม ขนส่ง นำไปบำบัดและกำจัดอย่างถูกต้องหลักวิชาการต่อไป และไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชนโดยรอบพื้นที่

กองจัดการกากของเสียและสารอันตราย
กรมควบคุมมลพิษ

ข้อจำกัดการใช้คู่มือ: คู่มือปฏิบัติงานสำหรับเจ้าหน้าที่ในการจัดการของเสียอันตรายจากชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดทำขึ้นจากหลักเกณฑ์วิชาการและแนวปฏิบัติที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป มีวัตถุประสงค์สำหรับเป็นแนวทางให้เจ้าหน้าที่กรมควบคุมมลพิษ ใช้เป็นแนวทาง ในการปฏิบัติงานเท่านั้น การใช้ในวัตถุประสงค์อื่นโปรดอ้างอิงจากกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
สารบัญ	
1. หลักการและเหตุผล	3
2. คำนิยาม	4
3. ข้อมแนะนำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการของเสียอันตรายจากชุมชน	6
4. หลักเกณฑ์การพิจารณาบริษัทรับบำบัดหรือกำจัดของเสียอันตรายจากชุมชน	8
5. ภาคผนวก	10
- กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการของเสียอันตรายจากชุมชน	
- สรุปกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการของเสียอันตรายจากชุมชน	
- แบบภาชนะและตู้รองรับของเสียอันตรายจากชุมชน	
- แบบมาตรฐานการก่อสร้างสถานที่เก็บกักของเสียอันตรายจากชุมชน	
- รายชื่อบริษัทรับบำบัดหรือกำจัดของเสียอันตรายจากชุมชน	

1

หลักการและเหตุผล

ข้อมูลสถานการณ์ขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายของประเทศไทย พบว่า การบริหารจัดการของเสียอันตรายจากชุมชนยังไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากประชาชนยังขาดความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับอันตรายจากของเสียอันตรายจากชุมชน ทำให้ไม่มีการแยกทิ้งจากขยะมูลฝอยทั่วไป จุดทิ้งของเสียอันตรายจากชุมชนยังไม่ครอบคลุมพื้นที่ พบการทิ้งผิดประเภท การบริหารจัดการของเสียอันตรายจากชุมชนในระดับจังหวัดยังมีข้อจำกัด รวมทั้งภาวะเปราะบางที่จะสนับสนุนการบริหารจัดการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการของเสียอันตรายจากชุมชน

กรมควบคุมมลพิษและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงได้บูรณาการทำงานร่วมกันในการผลักดันและขับเคลื่อนให้เกิดการดำเนินงานแก้ไขปัญหาการจัดการของเสียอันตรายตามแนวทาง Roadmap การจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย เพื่อให้การดำเนินงานแก้ไขปัญหาการจัดการของเสียอันตรายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งหากได้รับการจัดการอย่างไม่ถูกวิธี จะเกิดการรั่วไหลปนเปื้อนสู่สิ่งแวดล้อม อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งคู่มือการปฏิบัติการณ์นี้จะช่วยให้เจ้าหน้าที่มีองค์ความรู้ที่จะใช้ในการให้คำปรึกษาแนะนำด้านเทคนิควิชาการการจัดการของเสียอันตรายที่ถูกต้องเพื่อขับเคลื่อนการจัดการของเสียอันตรายให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และได้ออกประกาศกรมควบคุมมลพิษ เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการมูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชนสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2565 ลงวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2565 เพื่อให้คำแนะนำกับจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชนนำไปใช้ในการวางแผน กำหนดรูปแบบการจัดการที่เหมาะสม เพื่อให้การบริหารจัดการในภาพรวมของจังหวัดเป็นไปอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

2

คำนิยาม

ของเสียอันตรายจากชุมชน หมายความว่า ของเสียอันตรายที่เกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน อาทิ ถ่ายไฟฉาย หลอดไฟ ภาชนะบรรจุเคมีภัณฑ์ต่าง ๆ ยาหมดอายุ สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ปนเปื้อนหรือมีสารที่มีคุณสมบัติเป็นสารพิษ สารไวไฟ สารออกซิไดซ์ สารเปอร์ออกไซด์ สารระคายเคือง สารกัดกร่อน สารที่เกิดปฏิกิริยาได้ง่าย สารที่เกิดระเบิดได้ สารที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม สารหรือสิ่งอื่นใด ที่อาจก่อหรือมีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สิน หรือสิ่งแวดล้อม เป็นองค์ประกอบ แต่ไม่หมายความรวมถึง มูลฝอยทั่วไป ตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข มูลฝอยติดเชื้อตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข กากกัมมันตรังสี และของเสียอันตรายตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน

การเก็บรวบรวม หมายถึง การเก็บของเสียอันตรายจากชุมชนจากแหล่งกำเนิดหรือจากภาชนะรองรับของเสียอันตรายจากชุมชนที่จัดไว้เป็นการเฉพาะในชุมชน

การเก็บกัก หมายถึง การเก็บของเสียอันตรายจากชุมชนที่เก็บรวบรวมได้จากชุมชนไว้ในสถานที่เก็บกักของเสียอันตรายจากชุมชน เพื่อรอการขนส่งไปบำบัดหรือกำจัด

สถานที่เก็บกักของเสียอันตรายจากชุมชน หมายถึง สถานที่รวบรวมของเสียอันตรายจากชุมชนไว้ชั่วคราวเพื่อรอการขนส่งไปบำบัดหรือกำจัด

การขนส่ง หมายถึง การขนส่งของเสียอันตรายจากชุมชนจากราชการส่วนท้องถิ่นไปยังศูนย์รวบรวมหรือสถานที่ที่กำหนด หรือการขนส่งของเสียอันตรายจากชุมชนจากสถานที่เก็บกักหรือศูนย์รวบรวมไปยังสถานที่บำบัดหรือกำจัด ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข กฎหมายว่าด้วยโรงงาน และกฎหมายว่าด้วยวัตถุอันตรายที่เกี่ยวข้อง

ผู้ขนส่งของเสียอันตราย หมายถึง บุคคลที่ทำการขนส่งของเสียอันตรายจากชุมชนจากแหล่งกำเนิดไปยังสถานที่เก็บกักหรือศูนย์รวบรวมของเสียอันตรายจากชุมชน หรือสถานที่บำบัดหรือกำจัดของเสียอันตรายจากชุมชน

การบำบัดของเสียอันตรายจากชุมชน หมายถึง การเปลี่ยนหรือแปรรูปด้วยการรีไซเคิลให้เป็นวัตถุดิบหรือผลิตภัณฑ์ใหม่ ซึ่งของเสียอันตรายจากชุมชนที่สามารถรีไซเคิลได้ ให้ส่งไปรีไซเคิลยังสถานที่รีไซเคิลที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน และขึ้นทะเบียนเป็นโรงงานประเภท 105 หรือ 106 รวมถึงการปรับสภาพปรับเสถียร การปรับปรุงคุณภาพ เพื่อใช้ประโยชน์หรือกำจัด

การกำจัดของเสียอันตรายจากชุมชน หมายถึง การจัดการของเสียอันตรายจากชุมชนที่ไม่สามารถรีไซเคิลได้ หรือที่ผ่านขบวนการบำบัดแล้วนำไปกำจัดยังสถานที่กำจัดที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน ให้ขึ้นทะเบียนเป็นโรงงานประเภท 101 หรือ 105

สถานที่บำบัดหรือกำจัดของเสียอันตรายจากชุมชน หมายถึง โรงงานที่ได้รับอนุญาตให้บำบัดหรือกำจัดของเสียอันตรายจากชุมชน ตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน และขึ้นทะเบียนเป็นโรงงานประเภท 101 หรือ 105 หรือ 106

ราชการส่วนท้องถิ่น หมายถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา

รถหรือพาหนะเก็บรวบรวม หมายถึง รถหรือพาหนะที่ใช้สำหรับการเก็บรวบรวมของเสียอันตรายจากชุมชนไปยังสถานที่เก็บกักหรือศูนย์รวบรวมของเสียอันตรายจากชุมชน

รถหรือพาหนะขนส่ง หมายถึง รถหรือพาหนะที่ใช้สำหรับการขนส่งการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายจากชุมชนหรือสถานที่เก็บกักของเสียอันตรายจากชุมชนไปยังสถานที่บำบัดหรือกำจัดของเสียอันตรายจากชุมชน

เอกสารกำกับการขนส่งของเสียอันตรายจากชุมชน หมายถึง เอกสารที่ออกให้ผู้ก่อกำเนิดของเสียอันตราย ผู้ขนส่งของเสียอันตราย และผู้เก็บรวบรวมบำบัดและกำจัดของเสียอันตราย เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการมอบหมายให้ขนส่งของเสียอันตรายที่อยู่ในความครอบครองของตนจากที่แห่งหนึ่งไปยังที่อีกแห่งหนึ่ง

3

ข้อเสนอแนะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดการของเสียอันตรายจากชุมชน

3.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเตรียมความพร้อมในการจัดการของเสียอันตรายจากชุมชน ดังนี้

3.1.1 กำหนดหน่วยงานและบุคลากรที่รับผิดชอบ การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ การติดตามตรวจสอบ และการประชาสัมพันธ์

3.1.2 ศึกษาข้อมูล ประกอบด้วย ประเภทและขนาดของแต่ละแหล่งกำเนิด ปริมาณและอัตราการเกิดของเสียอันตรายจากชุมชนแต่ละประเภท เพื่อนำมาใช้ในการวางแผน ประเมินความพร้อม กำหนดรูปแบบการจัดการ การเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกและงบประมาณที่จำเป็น

3.1.3 จัดเตรียมงบประมาณดำเนินการจากงบประมาณประจำปี รวมทั้งกำหนดอัตราค่าบริการในการจัดการของเสียอันตรายจากชุมชน โดยคำนึงถึงต้นทุนในการจัดการ อาทิ ค่าใช้จ่ายในการเก็บรวบรวม การเก็บกัก การขนส่ง และการบำบัดหรือกำจัด

3.1.4 ติดตามและประเมินผลการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และวางแผนในการปฏิบัติงานให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

3.2 การจัดการของเสียอันตรายจากชุมชนที่เหมาะสมสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 7 ขั้นตอน ดังนี้

1

ขั้นตอนที่ 1 การเลือกรูปแบบและวิธีการแยกทิ้งที่เหมาะสม

มี 4 รูปแบบ โดยให้พิจารณาตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่หรือสามารถเลือกใช้วิธีผสมผสานก็ได้ ดังนี้

1) การแยกทิ้ง ณ ที่อยู่อาศัยหรือบ้านเรือนหรืออาคาร เพื่อให้ยานพาหนะเก็บขนมูลฝอยทั่วไปที่มีช่องรองรับของเสียอันตรายจากชุมชน เก็บรวบรวมพร้อมกับมูลฝอยทั่วไป

กรณีเลือกรูปแบบนี้ ควรขอความร่วมมือหรือกำหนดให้ที่อยู่ออาศัย บ้านเรือน อาคาร สถานที่ราชการ จัดเตรียมพื้นที่และภาชนะรองรับไว้เป็นการเฉพาะแยกจากภาชนะรองรับมูลฝอยทั่วไป

2) การแยกทิ้ง ณ ที่อยู่อาศัยหรือบ้านเรือนหรืออาคารและกำหนดเวลาในการจัดเก็บ อาทิ ทุกวันที่ 15 ของเดือน และจัดให้มีการเก็บรวบรวมโดยยานพาหนะเก็บรวบรวมของเสียอันตรายจากชุมชนโดยเฉพาะ

กรณีเลือกรูปแบบนี้ ควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบและจัดเตรียมยานพาหนะสำหรับเก็บรวบรวมของเสียอันตรายจากชุมชนไว้เป็นการเฉพาะ

3) การนำของเสียอันตรายจากชุมชนไปทิ้งยังภาชนะรองรับหรือตู้รองรับแบบแยกประเภท ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดไว้ให้ในชุมชน หมู่บ้านจัดสรร อาคารชุด สถานที่ราชการ ร้านค้าที่ให้ความร่วมมือทางสาธารณะ หรือสถานที่ที่กำหนด

กรณีเลือกรูปแบบนี้ ควรจัดเตรียมภาชนะหรือตู้รองรับตามจุดทิ้งที่มีความสะดวกต่อผู้ทิ้งและตั้งอยู่ในบริเวณที่ป้องกันแสงแดดและฝนได้ จำนวนอย่างน้อย 1 จุดต่อจำนวนประชากร 800 คน มีป้ายแสดง “จุดทิ้งขยะอันตราย” หรือ “จุดทิ้งของเสียอันตรายจากชุมชน” อย่างชัดเจน

4) การนำของเสียอันตรายจากชุมชนไปทิ้งในงานกิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นพิเศษ

กรณีเลือกรูปแบบนี้ ควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นทราบล่วงหน้า พร้อมทั้งจัดเตรียมสถานที่เก็บกักหรือยานพาหนะสำหรับเก็บรวบรวมหรือยานพาหนะสำหรับขนส่งไปบำบัดหรือกำจัด ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับงานกิจกรรมที่จัดขึ้น

เมื่อมีการเลือกรูปแบบและวิธีการแยกทิ้งที่เหมาะสม ให้กำหนดเป้าหมายของปริมาณของเสียอันตรายจากชุมชนที่คาดว่าจะเก็บรวบรวมได้ โดยพิจารณาจากสัดส่วนของความร่วมมือจากชุมชน

2

ขั้นตอนที่ 2 การแยกทิ้ง

จะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถแยกของเสียอันตรายจากชุมชนออกจากมูลฝอยทั่วไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้การจัดการในขั้นตอนต่อไปมีความสะดวก และสามารถลดการปนเปื้อนของสารพิษสู่สิ่งแวดล้อมได้ โดยดำเนินการ ดังนี้

1) จัดให้มีภาชนะรองรับที่มีคุณสมบัติ ดังนี้

- (1) ทำจากวัสดุที่แข็ง
- (2) ป้องกันการรั่วซึม หรือสัมผัสของสัตว์เลื้อย หรือสัตว์ร่าคาญ หรือเด็กได้
- (3) มีสีส้ม หรือสีเทาฟาสีส้ม หรือสีอื่นที่ไม่ใช่สีน้ำเงิน สีเขียว สีเหลือง และสีแดง เพื่อแยกประเภท

อย่างชัดเจน ไม่เหมือนหรือคล้ายคลึงกับภาชนะรองรับมูลฝอยประเภทอื่น

2) จัดให้มีตู้รองรับที่มีคุณสมบัติ ดังนี้ (ภาคผนวก)

- (1) ทำจากวัสดุที่แข็ง
- (2) ประกอบด้วยภาชนะย่อยหรือมีการแบ่งพื้นที่ภายในตู้ เพื่อรองรับการแยกทิ้งตามความเหมาะสม หรืออย่างน้อย 3 กลุ่ม คือ กลุ่มหลอดไฟ กลุ่มถ่านไฟฉายและแบตเตอรี่ และกลุ่มภาชนะบรรจุสารเคมี โดยให้ความจุที่เพียงพอต่อปริมาณที่จะเกิดขึ้นในระยะเวลาที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดเก็บรวบรวม
- (3) มีช่องทิ้งขนาดพอเหมาะกับแต่ละประเภท เพื่อให้ประชาชนทิ้งได้อย่างถูกประเภท และป้องกันไม่ให้เกิดการนำออกมาอย่างไม่ถูกต้อง
- (4) มีขนาดและความสูงในระดับที่เหมาะสม สั่งเกตได้ง่าย

3) จัดกิจกรรมให้ประชาชนเกิดความรู้ความเข้าใจและสร้างแรงจูงใจในการแยกทิ้งของเสียอันตรายจากชุมชนออกจากมูลฝอยทั่วไป ให้ความรู้ในการแยกทิ้งอย่างปลอดภัย อาทิ แจกให้ผู้ทิ้งบรรจุหลอดไฟลู่ออเรสเซนส์ในหีบห่อที่สามารถป้องกันการแตกหักก่อนทิ้ง ไม่ทุบหรือเจาะภาชนะ

4) จัดให้มีสถานที่ ถ่าย เท หรือทิ้งของเสียอันตรายจากชุมชนในที่หรือทางสาธารณะ และควบคุมมิให้ผู้ใด ถ่าย เท ทิ้งของเสียอันตรายจากชุมชนในที่หรือทางสาธารณะ

3

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวม

1) จัดเตรียมยานพาหนะเก็บรวบรวมให้เพียงพอต่อการให้บริการ โดยอาจเป็นรถหรือเรือตามลักษณะของการอยู่อาศัยในชุมชน

(1) ยานพาหนะ มีลักษณะดังนี้

- ติดป้ายสัญลักษณ์ หรือข้อความที่ชัดเจน ทั้งด้านซ้าย ขวา และหลัง เพื่อระบุว่าเป็น “ยานพาหนะสำหรับเก็บรวบรวมขยะอันตราย” หรือ “ยานพาหนะสำหรับเก็บรวบรวมของเสียอันตรายจากชุมชน”
- กรณีมีระบบไฮดรอลิก ระดับแขนที่ยกถังของเสียอันตรายจากชุมชนใส่ตัวถัง ยานพาหนะต้องสูงไม่เกิน 1.5 เมตร หรือระดับที่ปลอดภัยต่อผู้ปฏิบัติงาน

- มีอุปกรณ์เครื่องมือประจำยานพาหนะที่เหมาะสม อาทิ วิทยุสื่อสาร ถังดับเพลิง

- กรณีที่เป็นรถเก็บขน เครื่องยนต์ ระบบขับเคลื่อน ระบบห้ามล้อ และส่วนประกอบอื่น ๆ

ให้เป็นไปตามมาตรฐานกรมการขนส่งทางบก

- กรณีเป็นเรือเก็บขน เครื่องยนต์และส่วนประกอบอื่น ๆ ให้เป็นไปตามมาตรฐาน

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

(2) ตัวถังของยานพาหนะในส่วนที่บรรจุของเสียอันตรายจากชุมชน มีลักษณะดังนี้

- ทำด้วยโครงโลหะที่มีความแข็งแรง ทนสนิม ป้องกันการรั่วไหลได้ และมีประตูเปิด - ปิด มิดชิด

- มีช่องหรือภาชนะแยกของเสียอันตรายจากชุมชนแต่ละประเภท

- กรณีที่ใช้ยานพาหนะเก็บขนมูลฝอยชุมชนเก็บรวบรวมของเสียอันตรายจากชุมชนร่วมด้วย จะต้องติดตั้งช่องเก็บของเสียอันตรายจากชุมชนด้านหลังห้องโดยสารคนขับ ทั้งนี้ ช่องเก็บของเสียอันตรายจากชุมชนต้องทำด้วยโครงโลหะหนาที่มีความแข็งแรง ทนสนิม และมีประตูเปิด - ปิด มิดชิด และมีป้ายแสดงสัญลักษณ์บริเวณช่องเก็บอย่างชัดเจน

2) ผู้ปฏิบัติงานเก็บรวบรวม ควรดำเนินการ ดังนี้

(1) สวมเสื้อผ้าที่รัดกุมและสวมอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลตามความเหมาะสม อาทิ ถุงมือป้องกันสารเคมี รองเท้าหุ้มแข้ง แวนตานิรภัย หน้ากากกรองฝุ่นและสารเคมี

(2) ดูแลรักษาภาชนะและอุปกรณ์ในการเก็บรวบรวมให้อยู่ในสภาพดี

(3) เก็บรวบรวมให้หมด ไม่ให้ตกค้าง และควบคุมไม่ให้เกิดการแตกหักหรือรั่วไหลขณะเก็บรวบรวม

(4) ถ้ามีของเสียอันตรายจากชุมชนประเภทอื่น นอกจากกลุ่มที่กำหนดปะปนมาให้แยกออก และเก็บด้วยภาชนะต่างหาก

3) พนักงานขับยานพาหนะ ควรดำเนินการ ดังนี้

(1) ดูแลรักษายานพาหนะให้อยู่ในสภาพดี

(2) จัดตารางเวลาในการเก็บรวบรวมให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ควรหลีกเลี่ยงการเก็บรวบรวมในเวลาที่การจราจรคับคั่ง

(3) ระมัดระวังมิให้บรรทุกเกินพิกัดน้ำหนักที่กำหนดไว้ของยานพาหนะ และมีให้ตกลงในระหว่างการเก็บรวบรวม

(4) ห้ามระบายน้ำเสียที่เกิดจากการล้างยานพาหนะลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะหรือพื้นที่สาธารณะให้ถ่ายลงรางระบายน้ำเสีย ซึ่งไหลลงสู่บ่อหรือถังที่รองรับน้ำชะจากของเสียอันตรายจากชุมชนเป็นการเฉพาะ

(5) บันทึกข้อมูลการใช้รถ ได้แก่ ชื่อพนักงานขับรถ หมายเลขทะเบียนรถ วันที่ จุดเริ่มต้นระยะทางรวม

(6) ไม่ควรนำยานพาหนะเก็บรวบรวมของเสียอันตรายจากชุมชนไปใช้ในกิจการอย่างอื่น

(7) หากเกิดอุบัติเหตุที่ทำให้เกิดการรั่วไหลของของเสียอันตรายจากชุมชนให้ระงับเหตุและการรั่วไหลเบื้องต้น หากเป็นเหตุร้ายแรงหรือไม่สามารถระงับเหตุด้วยตนเองได้ ให้แจ้งขอความช่วยเหลือโดยด่วน อาทิ เจ้าหน้าที่บรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ดับเพลิง

4) ให้มีการตรวจสอบสุขภาพผู้ปฏิบัติงานเก็บรวบรวมและพนักงานขับยานพาหนะ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง โดยอย่างน้อยควรมีการเอ็กซเรย์ปอด ทดสอบสมรรถภาพปอด ตรวจผิวหนัง และตรวจการทำงานของตับและไต

5) จัดฝึกอบรมให้ความรู้ด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการปฏิบัติงานเก็บรวบรวมของเสียอันตรายจากชุมชนให้กับผู้ปฏิบัติงานเก็บรวบรวมและพนักงานขับยานพาหนะ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

4

ขั้นตอนที่ 4 การเก็บกัก

1) เตรียมสถานที่เก็บกัก (ภาคผนวก) โดยอาจพิจารณาใช้พื้นที่สถานที่กำจัดมูลฝอยชุมชนที่มีอยู่เดิมหรือบริเวณที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้คัดแยก ขนถ่าย กำจัดมูลฝอยทั่วไป และจัดเตรียมภาชนะบรรจุของเสียอันตรายจากชุมชน

2) ถ้าไม่มีสถานที่ตามข้อ 4.1 ให้หาสถานที่เก็บกักบริเวณอื่น โดยควรมีลักษณะ ดังนี้

(1) ไม่ตั้งอยู่ในพื้นที่ลุ่ม น้ำท่วมถึง

(2) อยู่ห่างไม่น้อยกว่า 1 กิโลเมตร จากเขตโบราณสถาน เขตอนุรักษ์และแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรี

(3) อยู่ห่างจากบ่อน้ำดื่มของประชาชน แหล่งน้ำดิบสำหรับผลิตน้ำประปา และโรงผลิตน้ำประปา ไม่น้อยกว่า 700 เมตร หรืออยู่ในระยะที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพของบ่อน้ำดื่มหรือน้ำประปาที่ผลิต

(4) อยู่ห่างจากแหล่งน้ำสาธารณะที่ยังใช้ประโยชน์ได้ในปัจจุบัน ไม่น้อยกว่า 100 เมตร หรืออยู่ในระยะที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพของแหล่งน้ำนั้น

(5) มีพื้นที่เพียงพอสำหรับรองรับปริมาณที่เก็บรวบรวมได้ในรอบปี

(6) อาคารเก็บกักควรเป็นอาคารปิด มีระบบควบคุมการระบายอากาศ และพื้นผิวต้องทำด้วยวัสดุซึ่งทนต่อการทำลายจากการแตกหักหรือรั่วไหล

(7) พื้นของบริเวณเก็บกัก ต้องมีความลาดเอียงสู่ทางระบายน้ำเสีย และบ่อหรือถังที่รองรับน้ำชะจากของเสียอันตรายจากชุมชนเป็นการเฉพาะ

(8) ได้รับการยอมรับจากผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ใกล้เคียง โดยการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง

3) จัดให้มีอุปกรณ์ป้องกันอัคคีภัย อุปกรณ์สำหรับการจัดการสารเคมีหกรั่วไหล อาทิ พลั่ว ทราย ขี้เลื่อย อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลสำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน อาทิ ถุงมือป้องกันสารเคมี แวนตานิรภัย หน้ากากกรองฝุ่นและสารอันตราย

4) จัดทำป้ายหรือข้อความแสดง “สถานที่เก็บกักขยะอันตราย” หรือ “สถานที่เก็บกักของเสียอันตรายจากชุมชน” ที่บริเวณทางเข้า ป้ายบ่งชี้บริเวณที่ตั้งภาชนะใส่ของเสียอันตรายจากชุมชนแต่ละประเภท แผนผังกระบวนการปฏิบัติงาน

5) ดิดข้อมูลเกี่ยวกับสารอันตรายที่เป็นส่วนประกอบของของเสียอันตรายจากชุมชน และผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมไว้ให้ผู้ปฏิบัติงานมองเห็นอย่างชัดเจน

6) ผู้ปฏิบัติงานบริเวณสถานที่เก็บกัก ควรดำเนินการ ดังนี้

(1) สวมอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลตามความเหมาะสม อาทิ ถุงมือป้องกันสารเคมี แวนตานิรภัย หน้ากากกรองฝุ่นและสารอันตราย รองเท้าพื้นยางหุ้มแข้ง

(2) ห้ามดื่มน้ำหรือรับประทานอาหารในสถานที่เก็บกัก

(3) ห้ามสูบบุหรี่หรือทำให้เกิดประกายไฟบริเวณสถานที่เก็บกัก

(4) ตรวจสอบ คัดแยกและบรรจุของเสียอันตรายจากชุมชนในภาชนะตามประเภทที่กำหนด ชั่งน้ำหนัก บันทึกข้อมูลทุกครั้งเมื่อมีการนำของเสียอันตรายจากชุมชนมายังสถานที่เก็บกัก และสรุปข้อมูลเป็นประจำทุกเดือน เพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูล

(5) เมื่อมีการขนส่งไปยังสถานที่บำบัดหรือกำจัดแล้ว ให้นำภาชนะที่ยังมีสภาพดีใช้งานได้ กลับมาใช้ใหม่

(6) จัดให้มีที่ว่างระหว่างภาชนะ โดยพิจารณาจากขนาดและการจัดวางภาชนะบรรจุ ให้เหมาะสมตามขนาดของพื้นที่ เพื่อให้สามารถไปทำความสะอาดสถานที่หรือระงับเหตุฉุกเฉินได้ ไม่วางภาชนะซ้อนกันสูงเกินกว่า 1.5 เมตร เพื่อความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงาน

(7) ตรวจสอบสถานที่เก็บกักอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง โดยตรวจสอบสภาพของภาชนะบรรจุ การรั่วไหลแตกหักของของเสียอันตรายจากชุมชนที่อยู่ในภาชนะ อุปกรณ์สำหรับการจัดการสารเคมีหกรั่วไหล และอุปกรณ์ป้องกันอัคคีภัย

(8) ให้มีการนำของเสียอันตรายจากชุมชนไปบำบัดหรือกำจัดอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เนื่องจากของเสียอันตรายจากชุมชนบางประเภทเมื่อหมดอายุการใช้งานจะมีการเปลี่ยนแปลงสภาพ ซึ่งอาจเป็นของเหลวรั่วไหลออกมา อาจจะทำให้เกิดปัญหาของเหลวหกหล่นในขณะขนย้าย หรืออาจขนส่งของเสียอันตรายจากชุมชนไปบำบัดหรือกำจัดเมื่อมีปริมาณเพียงพอในแต่ละเที่ยว

5

ขั้นตอนที่ 5 การขนส่ง

1) กรณีที่ขนส่งจากสถานที่เก็บรวบรวมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหนึ่งไปยังศูนย์รวบรวมหรือสถานที่ที่กำหนด ให้ดำเนินการได้

2) กรณีขนส่งจากสถานที่เก็บกักขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหนึ่ง ศูนย์รวบรวมหรือสถานที่ที่กำหนดเพื่อนำไปบำบัดหรือกำจัด ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข กฎหมายว่าด้วยโรงงาน และกฎหมายว่าด้วยวัตถุอันตราย และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจพิจารณาการรวมกลุ่มในพื้นที่ใกล้เคียง (Cluster) เพื่อดำเนินการขนส่งไปบำบัดหรือกำจัดร่วมกัน

6

ขั้นตอนที่ 6 การรีไซเคิล

ของเสียอันตรายจากชุมชนที่สามารถนำไปรีไซเคิลได้ ให้ส่งไปรีไซเคิลยังสถานที่รีไซเคิลที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน และได้ขึ้นทะเบียนเป็นโรงงานประเภท 105 หรือ 106

7

ขั้นตอนที่ 7 การบำบัดหรือกำจัด

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องส่งของเสียอันตรายจากชุมชนไปบำบัดหรือกำจัดยังโรงงานที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน และได้ขึ้นทะเบียนเป็นโรงงานประเภท 101 หรือ 105 หรือ 106

3.3 แนวทางการบริหารจัดการในภาพรวมของจังหวัด

3.3.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กและขนาดกลาง ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนตำบล เทศบาลตำบล และเทศบาลเมือง ควรดำเนินการตามขั้นตอนที่ 1 – 3 หรือ 1 – 4 โดยเก็บขนของเสียอันตรายจากชุมชนไปยังศูนย์รวบรวมหรือสถานที่ที่กำหนด

3.3.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา และเทศบาลนคร ควรดำเนินการตามขั้นตอนที่ 1 – 7 และ 3 – 7 หรือ 4 – 7

3.3.3 องค์กรบริหารส่วนจังหวัดหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ (เทศบาลนคร) ควรจัดสร้างสถานที่เก็บกักของเสียอันตรายจากชุมชน หรืออาจพิจารณาปรับปรุงอาคาร หรือสถานที่ที่มีอยู่เดิมสำหรับใช้เก็บกัก เพื่อเป็นศูนย์รวบรวมการจัดการของเสียอันตรายจากชุมชนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในจังหวัด เพื่อส่งกำจัดและรับผิดชอบค่าขนส่งและค่ากำจัดแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กและขนาดกลาง หรืออาจเรียกเก็บเงินบางส่วน (แล้วแต่กรณี)

4

หลักเกณฑ์การพิจารณาบริษัทรับบำบัดหรือกำจัดของเสียอันตรายจากชุมชน

การพิจารณาบริษัทรับบำบัดหรือกำจัดของเสียอันตรายจากชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรดำเนินการ ดังนี้

1) ต้องส่งของเสียอันตรายจากชุมชนไปบำบัดหรือกำจัด ณ โรงงานที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน และได้ขึ้นทะเบียนเป็นโรงงานประเภท 101 หรือ 105 หรือ 106 (ภาคผนวก)

2) เทคโนโลยีที่ใช้ในการบำบัดหรือกำจัดของเสียอันตรายจากชุมชน

การบำบัดหรือกำจัดของเสียอันตรายจากชุมชนมีหลายวิธี แต่วิธีการหลัก ๆ ที่นิยมใช้กันทั่วไปมี 3 วิธี ดังนี้

(1) การคัดแยกหรือการรีไซเคิลหรือการผลิตเป็นวัตถุดิบหรือผลิตภัณฑ์ใหม่

- การคัดแยกหรือการรีไซเคิลของเสียอันตรายจากชุมชน เพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ ซึ่งของเสียที่เหลือจากการคัดแยกต้องได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง

- การนำของเสียอันตรายจากชุมชนมาผลิตเป็นวัตถุดิบหรือผลิตภัณฑ์ใหม่ โดยผ่านกรรมวิธีการผลิตทางอุตสาหกรรม อาทิ สกัดแยกโลหะมีค่า ทำเชื้อเพลิงผสม

(2) การฝังกลบอย่างปลอดภัย (Secure Landfill)

- การปรับเสถียรของเสียอันตราย (Stabilization)

เป็นขั้นตอนแรกในการจัดการของเสียอันตรายด้วยวิธีการฝังกลบอย่างปลอดภัย โดยการผสมของเสียอันตรายด้วยสารเคมีต่าง ๆ เพื่อทำลายฤทธิ์ แล้วจึงนำไปฝังกลบอย่างปลอดภัย โดยไม่ต้องทำให้ของเสียดังกล่าวมีการแข็งตัวเป็นก้อนก่อน วิธีการนี้เหมาะสำหรับการบำบัดของเสียประเภทของแข็ง หรือตะกอนที่มีโลหะหนักปนเปื้อนอยู่ ส่วนการทำเป็นก้อนแข็ง (Solidification) เป็นกระบวนการในการทำลายฤทธิ์หรือลดความเป็นพิษของของเสียอันตราย โดยทำให้ของเสียอันตรายนั้นเปลี่ยนรูปทางเคมี เพื่อให้มีคุณสมบัติเป็นสารเฉื่อย (Inert Substance) มากขึ้น

- การฝังกลบอย่างปลอดภัย

ของเสียอันตรายที่ผ่านการปรับเสถียรและการทำเป็นก้อนแข็งแล้วจะถูกขนส่งด้วยรถขนส่งแบบ Dump Truck มาดำเนินการฝังกลบยังบ่อฝังกลบอย่างปลอดภัย

(3) การเผาด้วยเตาเผา การใช้เตาเผากำจัดของเสียอันตรายจากชุมชน แบ่งเป็น

2 ประเภท ดังนี้

- การเผาด้วยเตาเผาของเสียอันตราย

เป็นการทำลายโดยใช้อุณหภูมิสูงเพื่อทำลายของเสียอันตราย ซึ่งมีการควบคุมการเผาไหม้และอุปกรณ์ควบคุมก๊าซที่เกิดจากการเผาไหม้ ซึ่งมีความสามารถในการกำจัดก๊าซพิษได้ร้อยละ 99.99 การเผาของเสียอันตรายต้องเผาที่อุณหภูมิสูงถึง 1,000 - 1,200 องศาเซลเซียส เตาเผาต้องมีเวลาในการเผาไอก๊าซอย่างน้อย 2 วินาที ซึ่งต้องใช้เตาที่มีส่วนเผาไอก๊าซ (After burner) และมีการปรับเชื้อเพลิงและอากาศให้เกิดการเผาไหม้ที่สมบูรณ์ มีการติดตั้งเครื่องฟอกไอก๊าซที่มีประสิทธิภาพ เช่น เครื่องดักฝุ่น เครื่องชะไอนกรด ไอต่าง

- การเผาเพื่อใช้เป็นเชื้อเพลิงร่วมในเตาเผาปูนซีเมนต์

ในอุตสาหกรรมผลิตปูนซีเมนต์ส่วนใหญ่ใช้เตาเผาแบบ Rotary Kiln ซึ่งเป็นเตาเผาแบบนอนหมุน สามารถทำลายของเสียอันตรายโดยเผาพร้อมกับเชื้อเพลิงหลัก (Primary Fuel) เตาเผาปูนซีเมนต์จะทำงานที่อุณหภูมิสูงและสามารถทำลายของเสียอันตรายอินทรีย์ได้ โดยของเสียอันตรายที่ถูกป้อนจะทำหน้าที่เป็นเชื้อเพลิงเสริมและวัตถุดิบทดแทนเท่านั้น เช่น น้ำมันหล่อลื่นใช้แล้ว เป็นต้น

3) ติดตาม ตรวจสอบบริษัทรับบำบัดหรือกำจัดของเสียอันตรายจากชุมชนที่ว่าจ้างให้ดำเนินการ เพื่อให้แน่ใจว่าของเสียอันตรายจากชุมชนได้รับการบำบัดหรือกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ

5

ภาคผนวก

5.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการของเสียอันตรายจากชุมชน

- 1) พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2550 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560
- 2) กฎกระทรวง การจัดการมูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชน พ.ศ. 2563
- 3) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535
- 4) พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 มีประกาศที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งวัตถุอันตราย ดังนี้
 - (1) ประกาศมติคณะกรรมการวัตถุอันตราย เรื่อง การขนส่งวัตถุอันตรายทางบก พ.ศ. 2545 ลงวันที่ 15 สิงหาคม 2545
 - (2) ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การขนส่งวัตถุอันตรายทางบก พ.ศ. 2546 ลงวันที่ 8 ตุลาคม 2546
 - (3) ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง ระบบเอกสารกำกับ การขนส่งของเสียอันตราย พ.ศ. 2547 ลงวันที่ 27 ธันวาคม 2547
- 5) พระราชบัญญัติสภาพำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537
- 6) พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496
- 7) พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540
- 8) พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542
- 9) พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับ2) พ.ศ. 2560
- 10) ประกาศกรมควบคุมมลพิษ เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการมูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชน สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2565 ลงวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2565
- 11) ประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 18 ตุลาคม 2560 เรื่อง การจัดการมูลฝอย พ.ศ. 2560

5.2 สรุปกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการของเสียอันตรายจากชุมชน

5.3 แบบภาชนะและตู้รองรับของเสียอันตรายจากชุมชน

5.4 แบบมาตรฐานการก่อสร้างสถานที่เก็บกักของเสียอันตรายจากชุมชน

5.5 รายชื่อบริษัทรับบำบัดหรือกำจัดของเสียอันตรายจากชุมชน

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการของเสียอันตรายจากชุมชน (ประกอบข้อ 5.1-5.5)

กรมควบคุมมลพิษ
POLLUTION CONTROL DEPARTMENT

คู่มือปฏิบัติงานสำหรับเจ้าหน้าที่

ในการจัดการของเสียอันตรายจากชุมชน

ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กองจัดการกากของเสียและสารอันตราย
กรมควบคุมมลพิษ
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

92 ซอยพหลโยธิน 7 ถนนพหลโยธิน แขวงพญาไท
เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร 10400
โทร 02 298 2402 หรือ 2406
Website: www.pcd.go.th